

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

המחלקה לפיקוח תקציבי

תיאור וניתוח הסדרי חוב במערכת הבנקאית

ה' אב תשע"ו
9 באוגוסט 2016

כתיבה: איתמר מילרד, כלכלן
אישור: עמי צדיק, מנהל המחלקה לפיקוח תקציבי

הכנסת, מרכז המחקר והמידע

קריית בן-גוריון, ירושלים 91950

טל': 02 - 6408240/1

פקס: 02 - 6496103

www.knesset.gov.il/mmm

תמצית

מסמך זה מוגש לח"כ איתן כבל בנושא הסדרי חוב במערכת הבנקאית.¹ במסמך זה הסבר על הסדרי חוב, סקירה של היתרונות והחסרונות של הסדרי החוב, הסדרי חוב במשק הישראלי ונתונים על הסדרי חוב במערכת הבנקאית. הסדר חוב הוא תהליך משפטי, המאפשר ליחידים או לחברות שלא עומדים בהתחייבויותיהם למלווים או לנושים אחרים להגיע להסדר עמם על גובה ומועדי החזרת החוב, זאת כדי להימנע מהליכי פשיטת רגל או חדלות פירעון או כדי להביא לסיומם תוך שיקום כלכלי של האדם או מניעת פירוק החברה.

הסדרי חוב קיימים הן במערכת הבנקאית בעיקר בגין אי פירעון הלוואות שניתנו והן בשוק ההון בעיקר בגין אי פירעון אגרות-חוב שהנפיקו חברות. בלוח משמאל הסדרי חוב באג"ח בשוק ההון ובהלוואות בנקאיות בשנת 2015.

הסדרי חוב חדשים עם מנפיקות אג"ח ועם לוויים בחמש קבוצות הבנקאות הגדולות (2015)

נתון	הסדרים באגרות חוב	בנקים (מסחרי בלבד)	בנקים (כלל הקוחות)
מספר ההסדרים	7	2,055	15,747
ערך (מיליוני ש"ח)	2,056	1,800	2,532

מהנתונים בלוח עולה כי בשנת 2015 נעשו בשוק ההון הסדרי חוב עם 7 מנפיקות אג"ח, על חוב בערך של כ-2.0 מיליארד ש"ח. במערכת הבנקאית נערכו הסדרי חוב עם 2,055 לקוחות מסחריים על חוב בערך של כ-2.1 מיליארד ש"ח. מספר הסדרי החוב של כלל לקוחות חמש

קבוצות הבנקאות הגדולות היה 15,747, על יתרת חוב בערך של כ-2.5 מיליארד ש"ח לפני ההסדרים. בלוח שלהלן נתונים עיקריים של הסדרי חוב של לוויים בחמש קבוצות הבנקאות הגדולות.

נתונים חובות והסדרי חוב בחמש קבוצות הבנקאות הגדולות (2015)

נתון	לקוחות פרטיים (ללא דו"ר)	לקוחות מסחריים	לקוחות מחו"ל	סך-הכול
יתרת חוב (תחילת שנה, מיליארדי ש"ח)	133.4	384.9	82.2	600.5
חובות בעייתיים (תחילת שנה, מיליארדי ש"ח)	2.1	23.9	3.3	29.4
הסדרי חוב	13,608	2,055	84	15,747
יתרת חוב לפני הסדר בחוב שהוסדר (מיליוני ש"ח)	563	1,800	169	2,532
יתרת חוב ממוצעת בחובות מוסדרים (אלפי ש"ח)	41	876	2,012	161
יחס יתרת חוב לפני הסדר בחוב הוסדר ליתרת חוב	0.42%	0.47%	0.21%	0.42%
יחס יתרה לחוב שהוסדר מחדש ליתרת החוב	0.39%	0.44%	0.20%	0.40%
יחס יתרה לחוב שהוסדר מחדש לחובות בעייתיים	24.7%	7.1%	5.0%	8.2%

מהנתונים בלוח עולה כי בשנת 2015 נחתמו כ-15,747 חוזי הסדרי חוב, כאשר כ-86.4% עם לקוחות פרטיים, כ-13.1% עם לקוחות מסחריים וכ-0.5% עם לקוחות מחו"ל. יתרת החוב של לקוחות הבנקים עמדה על כ-600 מיליארד ש"ח, כאשר היקף החובות הבעייתיים עמד על 29.4 מיליארד ש"ח. יתרת החוב לפני הסדר החובות שהוסדרו הייתה 2,352 מיליוני ש"ח. יחס הסדרי חוב ליתרת החוב דומה בין לקוחות פרטיים ולקוחות מסחריים אך היחס בין הסדרי חוב לחובות בעייתיים עומד בקרב לקוחות פרטיים על 24.7% לעומת 7.1% בלקוחות מסחריים. כלומר, ללקוחות פרטיים יש פחות חוב בעייתי ביחס לסך החוב מאשר לקוחות מסחריים, אך חוב בעייתי זה נוטה להיות מוסדר באמצעות הסדר, יותר מחוב בעייתי של לקוח מסחרי. יחס הסדרי חוב לחובות בעייתיים היה בקרב לקוחות פרטיים כ-24.7%, בקרב לקוחות מסחריים כ-7.1% ובקרב לקוחות מחו"ל כ-5.0%. יש לציין כי הבנקים (הולכים

¹ מסמך זה נכתב בסיוע עידו גבעון, מתמחה במרכז המחקר והמידע של הכנסת מהמכללה האקדמית תל אביב-יפו.

לקראת הלקוחות הפרטיים ומנסים להגיע עם הלקוחות הפרטיים להסדר חוב ולא למצב של פשיטת רגל.² עוד יש לציין כי יחס ארגון מחדש ליתרת חובות בעיתיים היה כ-8.9% בקבוצת הפועלים, כ-3.4% בקבוצת לאומי, כ-16.8% בקבוצת דיסקונט, כ-5.5% בקבוצת הבינלאומי וכ-3.7% בקבוצת מזרחי-טפחות בשנת 2015. בקרב לקוחות פרטיים יחס זה היה בקבוצות הפועלים כ-44.4%, בקבוצת לאומי כ-2.1%, בקבוצת דיסקונט 11.1%, בקבוצת הבינלאומי כ-19.2% ובקבוצת מזרחי-טפחות כ-14.6%.

1. הסדרי חוב

1.1. מהו הסדר חוב?³

הסדר חוב הוא תהליך משפטי, המאפשר ליחידים או לחברות שלא עומדים בהתחייבויות מול מלווים או נושים אחרים להגיע להסדר עם המלווים והנושים על גובה החוב, על מועדי החזר החוב ועל גובה הריבית, כדי להימנע מהליכי חדלות פירעון⁴ או פשיטת רגל⁵ או כדי להביא לסיומם תוך שיקום כלכלי של הלווה או מניעת פירוק החברה.

כאמור, הסדרי חוב יכולים להיעשות מול חברות ומול יחידים, כאשר הדין לגביהם הוא שונה ומעוגן במספר חוקים ביניהם: **חוק החברות, התשנ"ט-1999** (להלן: חוק החברות), **פקודת פשיטת הרגל [נוסח חדש]**, **התש"ס-1980** ו**חוק ההוצאה לפועל, התשכ"ז-1967**. יש לציין כי בימים אלו נידונה הצעת חוק חדלות פירעון ושיקום כלכלי, **התשע"ו-2016** בוועדת חוקה, חוק ומשפט לקראת קריאה שנייה ושלישית, אשר עוסקת גם בנושא הסדרי חוב.

1.2. יתרונות וחסרונות של הסדרי חוב⁶

יתרונות:

- הסדר חוב נחשב לגמיש יותר מאשר הליך חדלות פירעון. הסדר חוב עשוי להתקבל על בסיס החלטה של בית משפט, או בהסדר עצמאי מחוץ לבית המשפט. עובדה זו מקלה על הצדדים להימנע מכללים נוקשים שנכפים בהסדר בבית משפט. כך, הצדדים עשויים להסכים לפעמים על שינויים מהותיים בחוב, כמו סדר הנשייה (תעדוף החזר החוב למלווים השונים) וגובה החוב.
- לרוב, משא ומתן על הסדר חוב נמשך פחות זמן מאשר חדלות פירעון או פשיטת רגל. הסכם על הסדר חוב שבוצע תוך זמן קצר יותר, עשוי להטיב עם שני הצדדים: מצד אחד, הסדר זה מאפשר לחברות או לפרטים שנמצאים בקשיים כלכליים, להסדיר את חובם תוך זמן קצר יותר, וכתוצאה מכך ייתכן למתן את המשבר. ומצד שני סיכויי הנושים לקבל חלק גדול מכספם גבוה יותר לעומת מצב של היעדר הסדר.
- להסדר חוב יש השלכות עתידיות על פעילות החברה או על סיכוייו של יחיד לקבל הלוואה, כך שהלווים יתקשו לגייס בעתיד כספים ועלויות המימון שלהם יעלו. לגבי חברות, הסדר חוב עלול לגרור הערת "עסק חיי" בדוחות החברה. עם זאת, ההסדר לא בהכרח יביא את החברה לידי פירוק סופי. לעומת זאת, הליך משפטי אחר כמו פירוק עשוי להסתיים בצו חיסול ובסגירה סופית של העסק.

² מרב שמש, מנהלת היחידה הכלכלית, אגף הפיקוח על הבנקים, בנק ישראל, דואל, 25 ביולי 2016.
³ אנדראי ינאי, **הסדרי חוב בישראל**, מכון מילקן, ספטמבר 2013; משרד האוצר, הוועדה לבחינת הסדרי חוב בישראל (ועדת אנדרוף), **דוח סופי**, נובמבר 2014.

⁴ במצב בו חייב אינו יכול לפרוע את חובו.

⁵ פשיטת רגל הינה חדלות פירעון של אדם.

⁶ אנדראי ינאי, **הסדרי חוב בישראל**, מכון מילקן, ספטמבר 2013; משרד האוצר, הוועדה לבחינת הסדרי חוב בישראל (ועדת אנדרוף), **דוח סופי**, נובמבר 2014.

⁷ עסק חי הינו עסק או חברה שיש ספק בהמשך קיומו בטווח של יותר משנה בשל אי עמידה צפויה בהתחייבות הכספיות שלה. הערת עסק חי הינה הערה הניתנת על ידי רואה חשבון בדוח הכספי.

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

- הסדרי החוב, והקלות שבה מסכימים לעיתים גופים פיננסיים לוותר על חלקים מהחוב, עשויים להוביל לכך שחברות ויחידים ייקחו סיכונים כלכליים גבוהים בשל העובדה כי במקרה ולא יצליחו לעמוד בהחזרים יגיעו להסדר חוב ולא לפשיטת רגל. כלומר, קיים חשש להרעה בנורמות של עמידת גורמים עסקיים בהתחייבויותיהם (מצב זה נקרא "סיכון מוסרי", לפיו המחיר על נטילת סיכונים מוטל על גוף אחר).
- חלק מהסדרי החוב נעשים בין חברות ציבוריות (בבעלות הציבור או בבעלות גופים מוסדיים) לבין מלווים שונים שגם הם חברות ציבוריות. קיים חשש שהתרחבות הסדרי החוב תביא לפגיעה בציבור החוסכים ובמשקיעים הקטנים.
- עשויים להיות מקרים בהם הסדר חוב או תנאי הסדר החוב מיטיבים פחות עם ציבור החוסכים או המשקיעים הקטנים אך כדאיים לחברות המנהלות את כספיהם או השקעותיהם. בעיה זו נקראת גם **בעיית הסוכן**, בה לעיתים אין הלימות בין האינטרסים של בעלי החברות לבין האינטרסים של מנהלי החברות. דוגמה לכך היא שהמוסדיים עשויים להעדיף הסדר חוב בשל הקשרים העסקיים עם החברות⁸.
- הסדרי חוב שנחתמים לא במסגרת בית המשפט, לעיתים, דורשים שקיפות נמוכה יותר מהצד החייב. מצב זה עשוי להגדיל את הסיכונים לעומת הליך משפטי מלא אשר דורש שקיפות גבוהה יחסית, אשר מבהירה באופן טוב יותר את מצב החברה ואת אפשרותה לעמוד בהסכם הסדר חוב עתידי.
- כדי לקבל אישור על תוכנית הבראה בבית המשפט, מציגות חברות צעדים משלימים נוספים שאמורים להציג תהליך התייעלות והבראת החברה, כמו החלפת מנהלים וביצוע שינויים פנים ארגוניים. לעומת זאת, הסדר חוב לא בהכרח מתייחס לנושאים אלו, ובכך עשויה לעלות האפשרות שהחברה תגיע שוב לקשיים כלכליים. כמו כן, בהסדרי חוב רבים מסכימים הנושים לוותר על האפשרות לתבוע בעתיד בבית המשפט, סעיף שמגן על בעלי החברות ממצב של "הרמת מסך"⁹.
- בזמן משא ומתן עצמאי על הסדר חוב, ללא התערבות בית משפט, אין לנושים אפשרות לדרוש הקפאת הליכים ובזמן זה עלולה החברה להבריח נכסים או לתעדף נושים מסוימים.

1.3. חובות למלווים עיקריים

הסדרי חוב קיימים הן במערכת הבנקאית בגין אי פירעון הלוואות שניתנו והן בשוק ההון בגין אי פירעון אגרות-חוב שהנפיקו חברות. יש לציין כי הבנקים רוכשים אג"ח של חברות המונפקות לציבור ועל כן הם עשויים להיות הן מלווים בחובות של המערכת הבנקאית והן מלווים בחובות של שוק ההון (הנפקות אג"ח). עוד יש לציין כי בחלק מהמקרים חברה שנקלעה לקשיים תזרימיים עשויה לנסות להגיע להסדר חוב גם בהלוואות שלה לבנקים וגם באגרות חוב שהנפיקה לציבור. ב-15 השנה האחרונות חלו תמורות בשוק האשראי. בשנים אלו יצאה המדינה מתפקידה כלוה מרכזי במשק וחל תהליך פיתוח של המגזר הפיננסי¹⁰. כמו כן, המגזר העסקי¹¹ הגדיל את משקל החוב שלו לגופים המוסדיים (קרנות הפנסיה, חברות ביטוח ובתי השקעות), לציבור הרחב (באמצעות הנפקת אגרות-חוב) ולמלווים מחו"ל והקטין את משקל החוב שלו למערכת הבנקאית¹².

בתרשים 1 להלן חלוקת יתרת החוב של המגזר העסקי בין שנת 2002 לשנת 2015 לפי מלווים עיקריים.

⁸ הוועדה לבחינת הסדרי חוב בישראל (ועדת אנדורף), דוח סופי, נובמבר 2014.

⁹ באופן כללי חברה בערבון מוגבל הינה ישות משפטית נפרדת מבעליה וחובותיה וזכויותיה אינם חובותיו וזכויותיו. הרמת מסך הינה כלי משפטי המאפשר לשייך את החובות של חברה בערבון מוגבל לבעליה

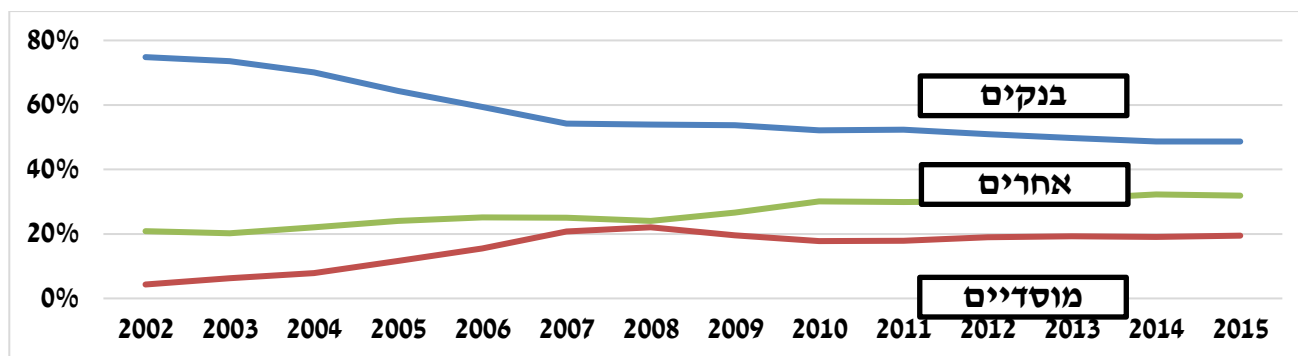
¹⁰ המגזר הפיננסי כולל את הבנקים, חברות כרטיסי האשראי, חברות הפנסיה והגמל, חברות הביטוח, בתי השקעות וכדומה.

¹¹ המגזר העסקי כולל את כל העסקים שאינם נכללים במגזר הציבורי וכולל בין השאר חברות פרטיות, תאגידים, חברות ציבוריות ועוד.

¹² משרד האוצר, הוועדה לבחינת הסדרי חוב בישראל, דוח סופי ומצגת סופית, נובמבר 2014 ;

תרשים 1 - חלוקת יתרת החוב של המגזר העסקי (2002-2015, ממוצע שנתי)¹³

מהנתונים בתרשים עולה כי משקל האשראי הניתן על-ידי הבנקים למגזר העסקי פחת מכ-75% בשנת 2002 לכ-49% בשנת 2015, משקל האשראי הניתן על-ידי הגופים המוסדיים (כמו קרנות פנסיה וקופות גמל) עלה מכ-4% בשנת 2002 לכ-19% בשנת 2015 ומשקל האשראי הניתן על-ידי אחרים (כמו משקיעי חוץ ומשקי בית הרוכשים אג"ח) גדל מכ-21% בשנת 2002 לכ-32% בשנת 2015. מעבר האשראי מהבנקים למוסדיים ואחרים נעשה בעיקר באמצעות רכישות אג"ח.¹⁴ בלוח 1 להלן חלוקת יתרת החוב של המגזר העסקי לפי בעל החוב.

לוח 1 - יתרת החוב של המגזר העסקי לפי בעל החוב (ממוצע 2015, במיליארדי ש"ח)¹⁵

גוף מלווה	הלוואות	ב- % מסך ההלוואות	אג"ח	ב- % מסך האג"ח	סך החוב	ב- % מסך החוב הכולל
בנקים	384.7	65.4%	7.5	3.4%	392.2	48.7%
חברות כרטיסי אשראי	2.1	0.4%	0.0	0.0%	2.1	0.3%
מוסדיים	54.6	9.3%	102.2	47.1%	156.9	19.5%
תושבי חוץ	146.6	24.9%	28.1	12.9%	174.7	21.7%
משקי בית ואחרים	0.0	0.0%	79.3	36.5%	79.7	9.9%
ממשלה	0.4	0.1%	0.0	0.0%	0.4	0.0%
סך-הכול	588.4	100.0%	217.0	100.0%	805.4	100.0%

מלוח 2 עולה כי החוב של המגזר העסקי בהלוואות היה כ-588.4 מיליארד ש"ח (כ-73% מסך החוב) והחוב באג"ח היה כ-217 מיליארד ש"ח (כ-27% מסך החוב) בשנת 2015. עוד עולה מהנתונים בלוח כי החוב בהלוואות התחלק לחוב לבנקים (65.4%), תושבי חוץ (24.9%), מוסדיים (9.3%), חברות כרטיסי אשראי (0.4%) והממשלה (0.1%). החוב באג"ח התחלק לחוב למוסדיים (47.1%), משקי בית ואחרים (36.5%), תושבי חוץ (12.9%) ובנקים (3.4%).

בלוח 2 להלן הסדרי החוב שנעשו בשנת 2015, כשהחייב הוא מנפיק אג"ח או לווה בבנק. הנתונים אינם כוללים הסדרי חוב אחרים מול בעלי חוב אחרים. כמו כן, יש לציין כי ישנם הבדלים בין הסדרי חוב אלו. כך בין השאר: חברה עסקית עשויה להגיע להסדר חוב עם מספר בנקים (וכל הסדר ייספר בנפרד) ומנפיקי אג"ח מגיעים להסדר חוב בעבור סדרה של אג"ח או סדרות של אג"ח עם מלווים רבים (וכל ההסדרים ייספרו ביחד). ישנן יותר חברות מסחריות שנטולות הלוואות מהבנקים מאשר חברות שמנפיקות אג"ח. כמו כן, הסדרים באג"ח עשויים להיות גם עם הבנקים, אשר מחזיקים באגרות החוב.

¹³ בנק ישראל, נתונים סטטיסטיים, [יתרת החוב במשק](#), עדכון אחרון: 20 במרס 2016. אחרים - כל השאר ביניהם: משקי בית, ממשלה, חברות כרטיסי אשראי ותושבי חוץ.

¹⁴ משרד האוצר, הוועדה לבחינת הסדרי חוב בישראל, [דוח סופי ומצגת סופית](#), נובמבר 2014;

¹⁵ בנק ישראל, נתונים סטטיסטיים, [יתרת החוב במשק](#), עדכון אחרון: 20 במרס 2016.

לוח 2 - הסדרי חוב חדשים עם מנפיקות אג"ח ועם בנקים (2015)¹⁶

נתון	הסדרים באגרות חוב	בנקים (לקוחות מסחריים בלבד)	בנקים (כלל הלקוחות)
מספר החברות או החוזים	7	2,055	15,747
ערך נקוב או יתרת חוב (מיליוני ש"ח)	2,056	1,800	2,532

מהנתונים בלוח עולה כי בשנת 2015, נעשו 7 הסדרים באגרות חוב וכ-2,055 הסדרים בהלוואות של לקוחות מסחריים. כמו כן, ההסדרים באגרות החוב נעשו באגרות חוב בעלות ערך נקוב של כ-2.0 מיליארד ש"ח וההסדרים בהלוואות בבנקים של המגזר המסחרי נעשו ביתרת חוב לפני הסדר של כ-1.8 מיליארד ש"ח. כמו כן, נעשו 15,747 הסדרי חוב בבנקים לכלל הלקוחות בערך של כ-2.5 מיליארד ש"ח.

1.4. ועדת חודק¹⁷

בחודש מאי 2009, מספר שנים לאחר תחילת הרפורמות בשוק ההון והגידול החד ברכישות אג"ח על-ידי גופים מוסדיים, כמתואר בתרשים 1 לעיל, ולאחר תחילת המשבר הכלכלי העולמי, מינה הממונה על שוק ההון, הביטוח והחיסכון במשרד האוצר ועדה לקביעת פרמטרים להתייחסות גופים מוסדיים המעמידים אשראי באמצעות רכישת אג"ח לא ממשלתיות, בראשות עו"ד דוד חודק (להלן: ועדת חודק). המנדט שניתן לוועדה היה קביעה והמלצה על פרמטרים איכותיים, כמותיים ומשפטיים לגביהם יידרשו הגופים המוסדיים להתייחס בטרם ירכשו אג"ח לא ממשלתית בהנפקות ציבוריות ופרטיות.

בחודש פברואר 2010 הגישה הוועדה דוח סופי. הוועדה המליצה להגביר את המעורבות הרגולטורית של הממונה על שוק ההון ולדרוש מהמשקיעים המוסדיים בדיקה קפדנית יותר בעת רכישת אג"ח. הוועדה זיהתה כשלי שוק הקיימים בשני מישורים עיקריים כדלהלן:¹⁸

- מערכת תמריצים שלילית של מנהלי הגופים המוסדיים, בכל הקשור לניתוח ובקרה של תנאי האג"ח, באופן פעולתם של הגופים המוסדיים בשוק איגרות החוב, לרבות מערכת היחסים בינם לבין הנאמן והמנפיק;
 - חוסר יכולת שלהם לפעול להשבחת 'איכות' האג"ח. הוועדה המליצה להטיל הגבלות נוספות על גופים מוסדיים המשקיעים באג"ח בשוק הראשוני (קרי, בעת הנפקתן).
- עיקרי המלצות הוועדה התקבלו על ידי הממונה על שוק ההון, הביטוח והחיסכון, והן יושמו החל מהרבעון האחרון של שנת 2010.

1.5. הוועדה לבחינת הסדרי חוב בישראל (ועדת אנדרון)¹⁹

על רקע ריבוי הסדרי חוב במשק הישראלי בשנים האחרונות ועל בסיס החשיבות בהסדרת תהליך ניהול האשראי בכלל ובפרט במקרה של הסדרי חוב, הוקמה במאי 2013 הוועדה לבחינת הסדרי חוב בישראל בראשות יעל אנדרון, מנכ"לית משרד האוצר דאז (להלן: ועדת אנדרון). הוועדה הגישה את דוח המלצותיה בנובמבר 2014. לפי הוועדה, בעקבות התמורות בשוק ההון (יציאת הממשלה משוק ההון והתרחבות גיוס הון באמצעות הנפקת אג"ח) חלה התרחבות ניכרת בהסדרי חוב במשק הישראלי. להתרחבות זו עשויות להיות השלכות שליליות, ביניהן:

¹⁶ **הסדרים באגרות חוב**: ערך נקוב מתואם של החוב הנכנס להסדרים. חברה יכולה להופיע מספר פעמים בטבלה במידה שהייתה צד למספר הליכי הסדר עם מחזיקים בסדרות אג"ח שונות שלה או שהייתה צד להליכי הסדר שני או שלישי, ככל שההסדרים שקדמו לכך לא צלחו. רשות ניירות ערך, **דוח על פעולותיה של רשות ניירות ערך לשנת 2015**, יוני 2016. **הסדרים בבנקים**: יתרת חוב לפני הסדר. עיבודי מרכז המחקר והמידע של הכנסת על בסיס דוחות כספיים של חמש קבוצות הבנקאות הגדולות, שנים שונות.

¹⁷ להרחבה ראו: אילן ביטון, עמי צדיק, **דוח ביניים של ועדת חודק – תיאור וניתוח**, מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דצמבר 2009; נורית דרור, **שלוש שנים ליישום המלצות ועדת חודק**, הבורסה לניירות ערך, יחידת המחקר, נובמבר 2013.

¹⁸ משרד האוצר, **הוועדה לקביעת פרמטרים להתייחסות גופים מוסדיים המעמידים אשראי באמצעות רכישת איגרות חוב**, פברואר 2010.

¹⁹ משרד האוצר, הוועדה לבחינת הסדרי חוב בישראל, **דוח סופי ומצגת סופית**, נובמבר 2014;

- פגיעה בכספי החיסכון של הציבור.
- פגיעה בנורמות הרצויות להחזר חובות.
- פגיעה באמון המוסדות המלווים.

לצד השלכות אלה, כך לפי הוועדה, התעורר בשיח הציבורי חשש כי הטיפול בבעלי חוב שונים אינו נעשה על פי אמת מידה שוויוניות וברורה דיה. הוועדה מצאה כי הכשלים בשוק האשראי הם, בין השאר:

- תמחור האשראי לא בהכרח משקף את רמת הסיכון.
 - אין ביטוי מספיק להתנהלות עבר של בעלי השליטה.
 - הנושים אינם מחזיקים בכל המידע אותו מחזיקים בעלי השליטה.
 - לנושים השונים אינטרסים נבדלים וסותרים.
 - קיים חוסר ודאות בנוגע להתנהלות ההליך המשפטי ותוצאתו.
 - החברות מגיעות להסדר, כאשר ערכן נמוך בשל זמן ההחלטה להגיע להסדר, משך התהליך ועלותו.
- הוועדה המליצה על מתווה בן מספר שלבים:

שלב 1: כאשר החברה נמצאת בקשיים פיננסיים, אך עדיין עומדת בתשלומים למחזיקי אגרות החוב, ימונה נציג מיוחד מטעם מחזיקי אגרת החוב. הנציג ישתתף בישיבות דירקטוריון בתור משקיף וימסור מידע לבעלי אגרות החוב. בשלב זה ניתנת אפשרות לחברה להיכנס מיוזמתה להליך זה.

שלב 2: כאשר החברה אינה עומדת בתשלומים למחזיקי אגרות חוב. תוך 45 ימים מאז שהחברה לא שילמה את חוב פיננסי, ייקבע כי דינה כדין חברה בחדלות פירעון וימונה לה מנהל על-ידי בית משפט.

בנוסף להמלצה זו, נקבעו המלצות נוספות, ביניהן:

- יש לקבוע תבחינים משותפים לגבי מתן הלוואות לרכישה ממונפת²⁰ בהתאם למדדים כמו אופן ביצוע הערכת שווי, בחינת תרחישים שליליים, קביעת יחס מינוף מרבי, תנאים להסתמכות על בעל שליטה, סטנדרט מזערי למעקב אחרי חוב ועוד.
- חובת גילוי ביחס לאשראי שנלקח למימון רכישת מניות השליטה וביחס להתנהלות בעבר של בעל שליטה בחברה בקשיים פיננסיים.
- מגבלת אשראי לקבוצת עסקים, כך שקבוצה עסקית לא תוכל לקבל יותר מ-5% מהאשראי במשק.
- כללים למתן אשראי לפי מאפיינים לגופים פיננסיים ושיפור תהליך ניהול האשראי וניהול תהליך ההסדר.

המלצות הוועדה הוטמעו **בהצעת חוק חדלות פירעון ושיקום כלכלי, התשע"ו-2016** הנידונה כעת בוועדת חוקה, חוק ומשפט לקראת קריאה שנייה ושלישית. הצעת חוק זו מבקשת להסדיר את תהליכי פשיטת הרגל והסדרי החוב של חברות ויחידים. עוד יש לציין כי כחלק מפעילות הוועדה ובשל הצורך לעקוב אחרי הסדרי החוב הנעשים, פרסם המפקח על הבנקים את הוראה 811 הדורשת דיווח על ארגון מחדש של חובות בעיתים בבנקים ברמה רבעונית.²¹

²⁰ רכישה ממונפת הינה רכישת נכס תוך לקיחת הלוואה על חלק מסכום הרכישה לרוב גם כנגד הנכס שנרכש. רכישה ממונפת עשויה להיות מסוכנת במקרה ובו ערך הנכס ירד או שיחס המינוף גבוה מדי (היחס בין ההון שהושקע בנכס ללא הלוואה וההון שהושקע בנכס באמצעות הלוואה).

²¹ בנק ישראל, המפקח על הבנקים, [דוח על ארגון מחדש של חוב בעייתי \(רבעוני\)](#), באפריל 2015.

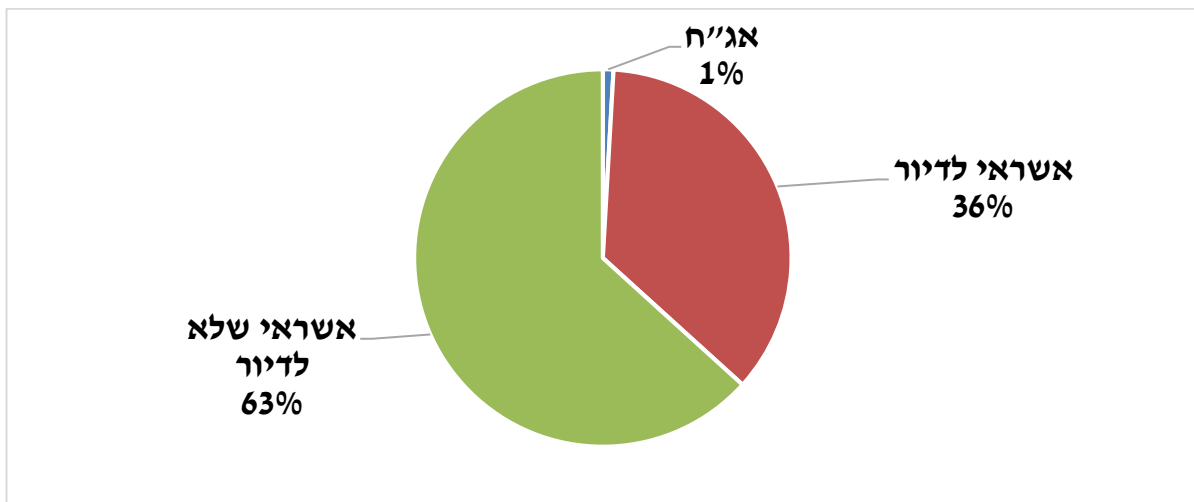

2. הסדרי חוב במערכת הבנקאית

2.1. יתרת החוב במערכת הבנקאית

מסמך זה כולל נתונים על המערכת הבנקאית בכלל ועל כל אחת מחמש קבוצות הבנקאות הגדולות בפרט. יש לציין כי ניתוח ברמת הקבוצה הבנקאית עשוי להיות מורכב ובעייתי בחלק מהמקרים ועל כן יש להתייחס לנתונים ולניתוחים כמגמות כלליות. ניתן לחלק את יתרת החוב של משקי הבית והמגזר העסקי למערכת הבנקאית לשלושה אפיקים מרכזיים: אשראי לציבור שלא לדיור (הכולל הלוואות למשקי הבית והלוואות למגזר העסקי), אשראי לציבור לדיור, ואג"ח סחיר (למגזר העסקי). סך האשראי הממוצע שניתן בשנת 2015 היה כ-824 מיליארד ש"ח. בתרשים 2 להלן חלוקת יתרת האשראי לפי אפיקים אלו.

תרשים 2 – יתרת החוב הבנקאי של משקי הבית והמגזר העסקי (ממוצע 2015)²²

מהתרשים עולה כי מירב יתרת החוב (כ-63%) הינה אשראי לציבור שלא לדיור (כ-521 מיליארד ש"ח), כ-36% מהיתרה הינה אשראי לציבור לדיור (כ-295 מיליארד ש"ח) וכ-1% מהחוב הינה אשראי באמצעות רכישת אגרות-חוב (כ-7 מיליארד ש"ח). בחמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות לא נמצאו בשנים 2014-2015 הסדרי חוב בהלוואות אנשים פרטיים בישראל לדיור.²³ ייתכן והסיבה לכך היא האפשרות לעקל נכס בעל ערך כספי גבוה (דירה). הלוואות לדיור מוחרגות באופן כללי מהרישום החשבונאי של חובות בעייתיים שאורגנו מחדש ועל כן אינן מוצגות בנתונים שנציג.²⁴

בלוח 3 להלן יתרת החוב לפי קבוצות בנקאיות, ללא אשראי בנקאי פרטי לדיור, בשנת 2014.

לוח 3 – יתרת החוב לפי קבוצה בנקאיות (מיליארדי ₪, סוף שנת 2014)²⁵

קבוצה בנקאית	פרטי (ללא דיור)		מסחרי		חו"ל		סך יתרת החוב	
	ש"ח	ב-%	ש"ח	ב-%	ש"ח	ב-%	ש"ח	ב-%
הפועלים	48.2	36.1%	139.0	36.1%	25.0	30.4%	212.2	35.3%
לאומי	34.5	25.8%	118.1	30.7%	29.2	35.6%	181.8	30.3%
דיסקונט	20.4	15.3%	57.7	15.0%	23.9	29.0%	101.9	17.0%

²² בנק ישראל, נתונים סטטיסטיים, יתרת החוב במשק, עדכון אחרון: 20 במרס 2016.

²³ דוחות כספיים של חמש קבוצות הבנקאות הגדולות, 2014 ו-2015.

²⁴ זוהר קרישמן, איגוד הבנקים, דוא"ל, 17 באוגוסט 2016. על פי סעיף 29א(5) ועל פי סעיף 30א(1) בהוראות הדיווח לציבור (חלק ב' המאזן), הלוואות לדיור שמטופלת לפני הוראות ניהול תקין 314 אינן נכללות בדיווח על חובות שאורגנו מחדש.

²⁵ עיבודי מרכז המחקר והמידע של הכנסת על בסיס דוחות כספיים של חמש קבוצות הבנקאות הגדולות, שנים שונות.

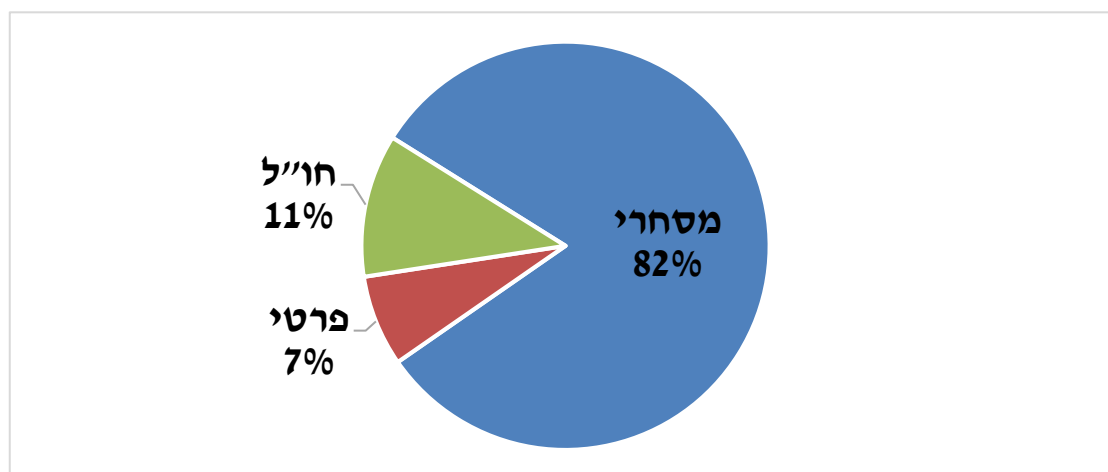
8.6%	51.6	0.6%	0.5	9.2%	35.5	11.7%	15.6	הבינלאומי
8.8%	53.0	4.3%	3.6	9.0%	34.7	11.1%	14.7	מזרחי-טפחות
100.0%	600.5	100.0%	82.2	100.0%	384.9	100.0%	133.4	סך-הכול

מהנתונים בלוח עולה כי יתרת החוב ללא דיור בקבוצות הפועלים הייתה כ-212.2 מיליארד ₪ בשנת 2014, בקבוצות לאומי כ-181.8 מיליארד ₪, בקבוצת דיסקונט כ-101.9 מיליארד ₪, בקבוצות הבינלאומי כ-51.6 מיליארד ₪ ובקבוצת מזרחי-טפחות כ-53 מיליארד ₪. בקרב לקוחות פרטיים, יתרת החוב ללא דיור הייתה כ-133.4 מיליארד ₪, כאשר 36.1% ממנה היו אשראי ללקוחות קבוצות הפועלים, כ-25.8% ממנה היו אשראי ללקוחות לאומי, כ-15.3% ללקוחות דיסקונט, כ-11.7% ללקוחות הבינלאומי וכ-11.1% ללקוחות מזרחי-טפחות. יש לציין כי החשיפה של קבוצת לאומי ללקוחות מחו"ל היא הגבוהה ביותר וכ-48.1% מהחוב של לקוחות אלו הוא לבנק לאומי. עוד יש לציין כי משקל האשראי ללקוחות מחו"ל מסך האשראי בבנק לאומי עומד על כ-16.1% לעומת 11.8% בקבוצת הפועלים. משקל אשראי ללקוחות מחו"ל הגבוה ביותר הוא בקבוצת דיסקונט - כ-23.4% מסך החוב. משקל האשראי ללקוחות בחו"ל בקבוצת מזרחי טפחות (6.8%) ובקבוצת הבינלאומי (1%) נמוך יחסית לממוצע בחמש הקבוצות הבנקאיות (13.7%). כלומר חשיפתן של הקבוצות האחרונות ללקוחות מחו"ל נמוכה יחסית.

2.2. יתרת החוב הבעייתי

חלק מהחוב למערכת הבנקאית מוגדר כחוב בעייתי לפי תקנים בנקאיים, כלומר חוב שלבנק יש קשיים לגבות אותו.²⁶ בסוף שנת 2014, סך האשראי הבעייתי בחמש קבוצות הבנקאות הגדולות היה כ-29.3 מיליארד ש"ח.²⁷ בתרשים 3 להלן יתרת החוב הבעייתי בחמש קבוצות הבנקאות הגדולות לפי סוג לקוח, ללא אשראי לדיור. יש לציין כי משקלן של חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות בסך הנכסים הבנקאיים הוא כ-94.5%, כך שהן כוללות כמעט את כל המערכת הבנקאית בישראל.²⁸

תרשים 3 – יתרת חוב בעייתי בחמש קבוצות הבנקאות הגדולות לפי סוג לקוח (ללא דיור, סוף 2014)²⁹

מהנתונים בתרשים עולה כי כ-82% מהחוב הבעייתי הוא חוב מסחרי (כ-23.9 מיליארד ש"ח), כ-11% הוא חוב של לקוחות מחו"ל (כ-3.3 מיליארד ש"ח) וכ-7% הוא חוב של לקוחות פרטיים (כ-2.1 מיליארד ש"ח).

²⁶ להרחבה בנושא הגדרת חובות בעייתיים, ראו: רוז תקוה, [הטיפול בחובות אבודים בבנקים בישראל ובחו"ל](#), מרכז המחקר והמידע של הכנסת, ינואר 2007.

²⁷ יתרת חוב בעייתי היא יתרת חוב פגומה ויתרת חוב לא פגומה אך בפיגור.

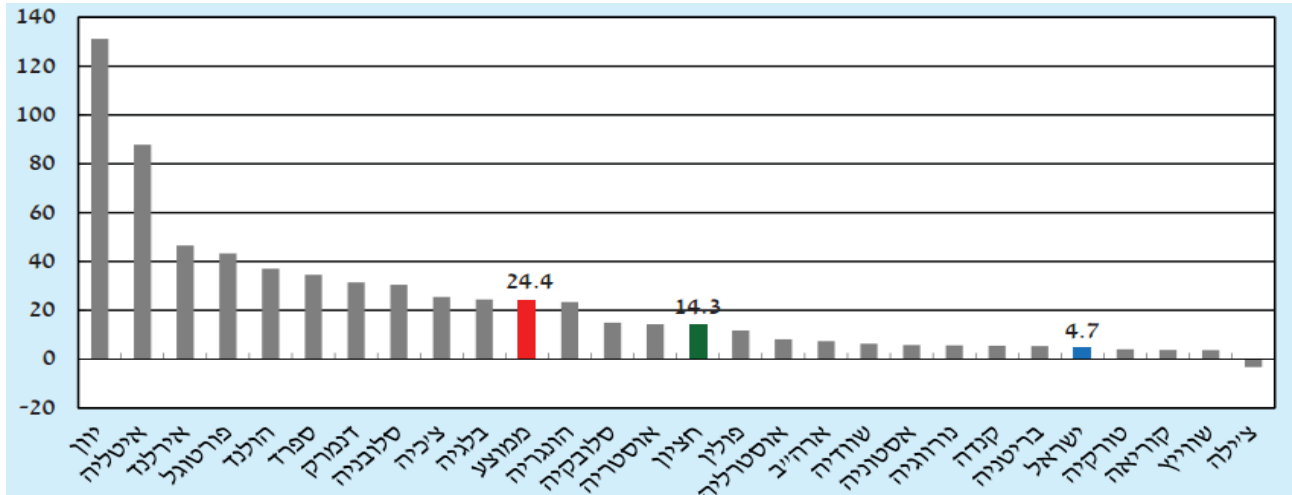
²⁸ בנק ישראל, המפקח על הבנקים, [מערכת הבנקאות בישראל – סקירה 2015](#), יוני 2016.

²⁹ עיבודי מרכז המחקר והמידע של הכנסת על בסיס דוחות כספיים של חמש קבוצות הבנקאות הגדולות, שנים שונות.

יש לציין כי היקפם של הסדרי החוב בכל שוק אשראי תלוי, בין היתר, באיכות האשראי המנוהל באותו שוק. בתרשים 4 להלן השוואה בין לאומית של היחס בין האשראי הפגום³⁰, והאשראי שאינו פגום בפיגור של 90 יום ומעלה, נטו, לסך ההון העצמי במדינות ה-OECD, בשנים 2014-2015. יחס זה הוא סמן לשיעור האשראי הבעייתי מתוך תיק האשראי.

תרשים 4 – היחס שבין האשראי הפגום והאשראי שאינו פגום בפיגור של 90 יום לסך ההון נטו (2014-2015)³¹

מהנתונים בתרשים עולה כי שיעור האשראי הבעייתי מתוך תיק האשראי בישראל נמוך יחסית לשיעורים במדינות המפותחות, קרי איכות תיק האשראי הבנקאי בישראל גבוהה יחסית למדינות ה-OECD. עוד יש לציין כי בשנים האחרונות חלה ירידה בשיעור האשראי הבנקאי הבעייתי בישראל.³²

בלוח 4 להלן יתרת החוב הבעייתית ומשקלה מסך יתרת החוב לפי קבוצות בנקאיות בשנת 2014.

לוח 4 – יתרת החוב הבעייתית לפי קבוצה בנקאיות (מיליארדי ₪, סוף שנת 2014)³³

סך חוב בעייתי		חו"ל		מסחרי		פרטי (ללא דיור)		קבוצה בנקאית
ב- % מיתרת החוב	ש"ח	ב- % מיתרת החוב	ש"ח	ב- % מיתרת החוב	ש"ח	ב- % מיתרת החוב	ש"ח	
5.3%	11.3	2.9%	0.7	6.9%	9.6	1.9%	0.9	הפועלים
5.2%	9.4	5.5%	1.6	6.2%	7.3	1.3%	0.4	לאומי
5.4%	5.5	3.9%	0.9	7.2%	4.2	1.7%	0.3	דיסקונט
4.2%	2.2	8.5%	0.0	5.2%	1.9	1.7%	0.3	הבינלאומי
2.1%	1.1	0.4%	0.0	2.6%	0.9	1.2%	0.2	מזרחי-טפחות
4.9%	29.4	4.0%	3.3	6.2%	23.9	1.6%	2.1	סך-הכול

³⁰ אשראי אשר בהתבסס על מידע ואירועים עדכניים צפויה להיות בעיה לגבותו במלואו (גם קרן וגם ריבית) לפי התנאים החוזיים. חוב מסווג כפגום בכל מקרה כאשר הקרן או הריבית בגינו מצויים בפיגור של 90 ימים או יותר, למעט אם החוב מבוטח היטב ומצוי בתהליכי גבייה.

³¹ בנק ישראל, המפקח על הבנקים, **מערכת הבנקאות בישראל: סקירה שנתית** 2015, עמ' 54, יוני 2016.

³² זוהר קרישמון, איגוד הבנקים, דואל, 30 ביוני 2016.

³³ עיבודי מרכז המחקר והמידע של הכנסת על בסיס דוחות כספיים של חמש קבוצות הבנקאות הגדולות, שנים שונות.

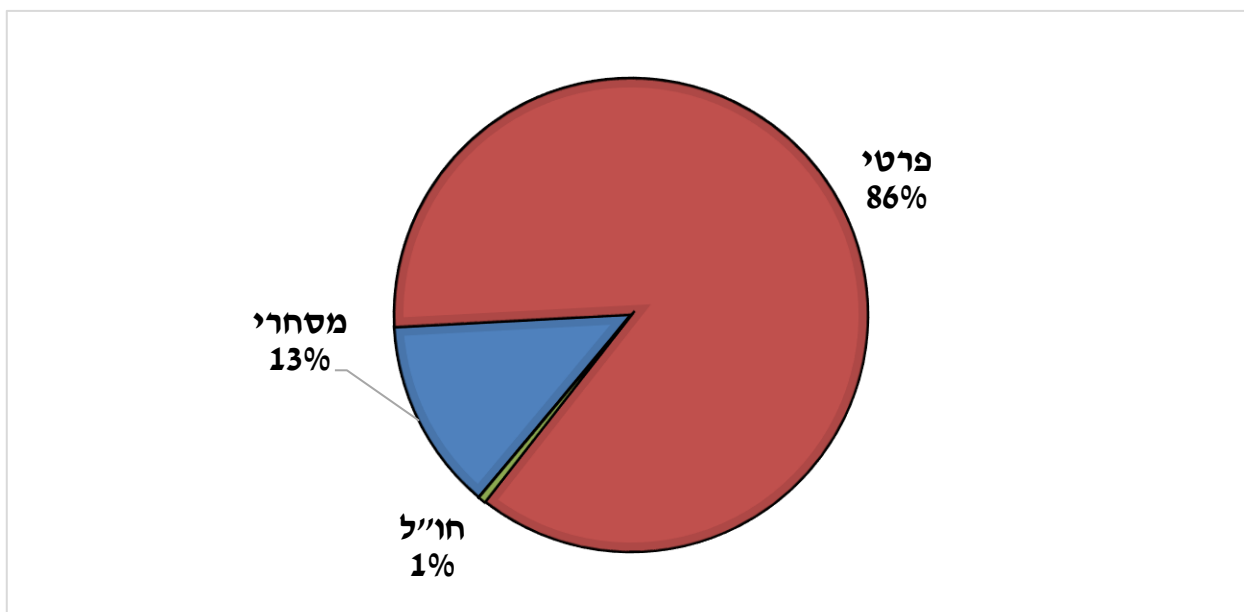
מהנתונים בלוח עולה כי יתרת החוב הבעייתית בקבוצות הפועלים הייתה כ-11.3 מיליארד ₪ בסוף שנת 2015, בקבוצות לאומי כ-9.4 מיליארד ₪, בקבוצת דיסקונט כ-5.5 מיליארד ₪, בקבוצת הבינלאומי כ-2.2 מיליארד ₪ ובקבוצת מזרחי-טפחות כ-1.1 מיליארד ₪. בקרב לקוחות פרטיים, יתרת החוב הבעייתית הייתה כ-2.1 מיליארד, כאשר 42.7% ממנה היו אשראי ללקוחות קבוצות הפועלים, כ-20.5% ממנה היו אשראי ללקוחות לאומי, כ-16.1% ללקוחות קבוצת דיסקונט, כ-12.3% ללקוחות הבינלאומי וכ-8.4% ללקוחות מזרחי-טפחות. יש לציין כי יתרת החוב הבעייתית נמוכה יחסית בבנק לאומי עבור מגזר הלקוחות הפרטיים וגבוהה יחסית במגזר הלקוחות מחו"ל. עוד עולה מהנתונים כי יחס יתרת החוב הבעייתית ליתרת החוב הכולל (ללא דיור) עמד בסוף שנת 2014 על כ-4.9% בחמש הקבוצות הגדולות, כאשר היחס בקרב לקוחות פרטיים עמד על כ-1.6%, בקרב לקוחות מסחריים על כ-6.2% ובקרב לקוחות מחו"ל על כ-4.0%. בקבוצת דיסקונט (5.4%), בקבוצת הפועלים (5.3%) ובקבוצת לאומי (5.2%) היחס גבוה יחסית, ובקבוצות הבינלאומי (4.3%) ומזרחי טפחות (2.1%) היחס נמוך יחסית. בקרב לקוחות פרטיים היחס גבוה בקבוצת הפועלים (1.9%), בקבוצת בינלאומי (1.9%) ונמוך בקבוצות דיסקונט (1.5%), בקבוצת מזרחי טפחות (1.4%) ובקבוצת לאומי (1.2%). בקרב לקוחות מסחריים היחס הגבוה ביותר הוא בקבוצת דיסקונט (7.3%) והנמוך ביותר בקבוצת מזרחי טפחות (2.6%). בקרב לקוחות מחו"ל היחס הגבוה ביותר הוא בקבוצת לאומי (5.5%), בקבוצת דיסקונט הוא עומד על כ-3.8%, בקבוצות הפועלים על כ-2.8% ובקבוצת הבינלאומי ובקבוצת מזרחי טפחות אין חוב בעייתי של לקוחות מחו"ל.

2.3. הסדרי חוב

בחלק מהחובות הבעייתיים הבנק מגיע עם הלקוחות להסדר חוב. ניתן לחלק את הסדרי החוב להסדרי חוב לתאגידים, הסדרי חוב לאנשים פרטיים והסדרי חוב מול לקוחות מחו"ל (מסחרי ופרטי). כאמור בסעיף 2.1, בשנים 2014-5 לא היו הסדרי חוב בהלוואות של פרטיים לדיור.

בשנת 2015 נחתמו 15,747 הסדרי חוב בחמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות.³⁴ בתרשים 5 להלן, סוג הלקוחות איתם נערכו הסדרי חוב בשנת 2015.

תרשים 5 – פילוח הסדרי החוב לפי סוג לקוח (חמש הקבוצות הגדולות, 2015)³⁵

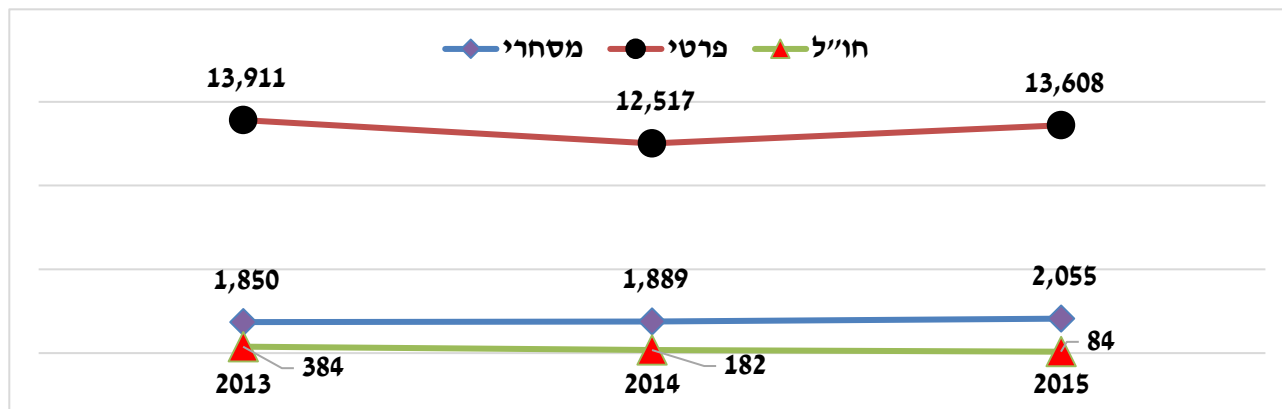

³⁴ עיבודי מרכז המחקר והמידע של הכנסת על בסיס דוחות כספיים של חמש קבוצות הבנקאות הגדולות, שנים שונות.
³⁵ עיבודי מרכז המחקר והמידע של הכנסת על בסיס דוחות כספיים של חמש קבוצות הבנקאות הגדולות, שנים שונות.

מהנתונים בתרשים עולה כי כ-86% מהסדרי החוב בשנת 2015 נחתמו עם אנשים פרטיים (13,608 חוזים), 13% מהסדרי החוב נחתמו עם חברות מסחריות (2,055 חוזים) וכ-1% עם פרטים וחברות מחו"ל (85 חוזים). בתרשים 6 התפתחות מספר חוזי הסדרי החוב, בשנים 2013 עד 2015.

תרשים 6 – התפתחות במספר חוזי הסדרי החוב (חמש הקבוצות הגדולות, 2015-2013)³⁶

מהנתונים בתרשים עולה כי בשנת 2013 נחתמו 13,911 חוזים עם לקוחות פרטיים ובשנת 2015 נחתמו 13,608 חוזים (ירידה בשיעור מצטבר של כ-2.3%). בקרב לקוחות מסחריים מספר חוזי הסדרי החוב עלה מ-1,850 הסדרים ל-2,055 הסדרים (עלייה בשיעור מצטבר של כ-10.0%) ובקרב לקוחות מחו"ל מספר החוזים פחת מ-384 בשנת 2013 ל-84 חוזים בשנת 2015 (ירידה בשיעור מצטבר של 78%).

בלוח 5 להלן התפלגות מספר חוזי הסדרי החוב בשנת 2015, בחמש הקבוצות הבנקאיות בגדולות, לפי קבוצות הבנקאות.

לוח 5 – חוזי הסדרי חוב בחמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות, לפי סוג לקוח ולפי קבוצה בנקאית (2015)³⁷

שם הקבוצה	פרטי		מסחרי		חו"ל		סך-הכול	
	מספר חוזים	%-ב	מספר חוזים	%-ב	מספר חוזים	%-ב	סך החוזים	%-ב
הפועלים	8,152	59.9%	904	44.0%	29	34.5%	9,085	57.7%
לאומי	961	7.1%	142	6.9%	52	61.9%	1,155	7.3%
דיסקונט	2,476	18.2%	478	23.3%	3	3.6%	2,957	18.8%
הבינלאומי	1,227	9.0%	352	17.1%	0	0.0%	1,579	10.0%
מזרחי-טפחות	792	5.8%	179	8.7%	0	0.0%	971	6.2%
סך-הכול	13,608	100.0%	2,055	100.0%	84	100.0%	15,747	100.0%

מהנתונים בלוח עולה כי בשנת 2015 כ-57.7% מההסדרים נעשו עם קבוצת הפועלים, 18.8% נעשו עם קבוצת דיסקונט, 10% עם קבוצת הבינלאומי, 7.3% עם קבוצת לאומי, ו-6.2% עם קבוצת מזרחי-טפחות. יש לציין כי מספר הסדרי החוב בלאומי נמוך בהשוואה למספר לקוחותיו. בקרב לקוחות פרטיים, כ-59.9% מהחוזים נחתמו עם בנק הפועלים, כ-18.2% עם בנק דיסקונט, כ-9% עם קבוצת הבינלאומי, כ-7.1% עם קבוצת לאומי וכ-5.8% עם קבוצת מזרחי-טפחות. בקרב לקוחות מסחריים כ-44% מהחוזים נחתמו עם קבוצת הפועלים, כ-23.3% עם קבוצת

³⁶ עיבודי מרכז המחקר והמידע של הכנסת על בסיס דוחות כספיים של חמש קבוצות הבנקאות הגדולות, שנים שונות.
³⁷ עיבודי מרכז המחקר והמידע של הכנסת על בסיס דוחות כספיים של חמש קבוצות הבנקאות הגדולות, שנים שונות.

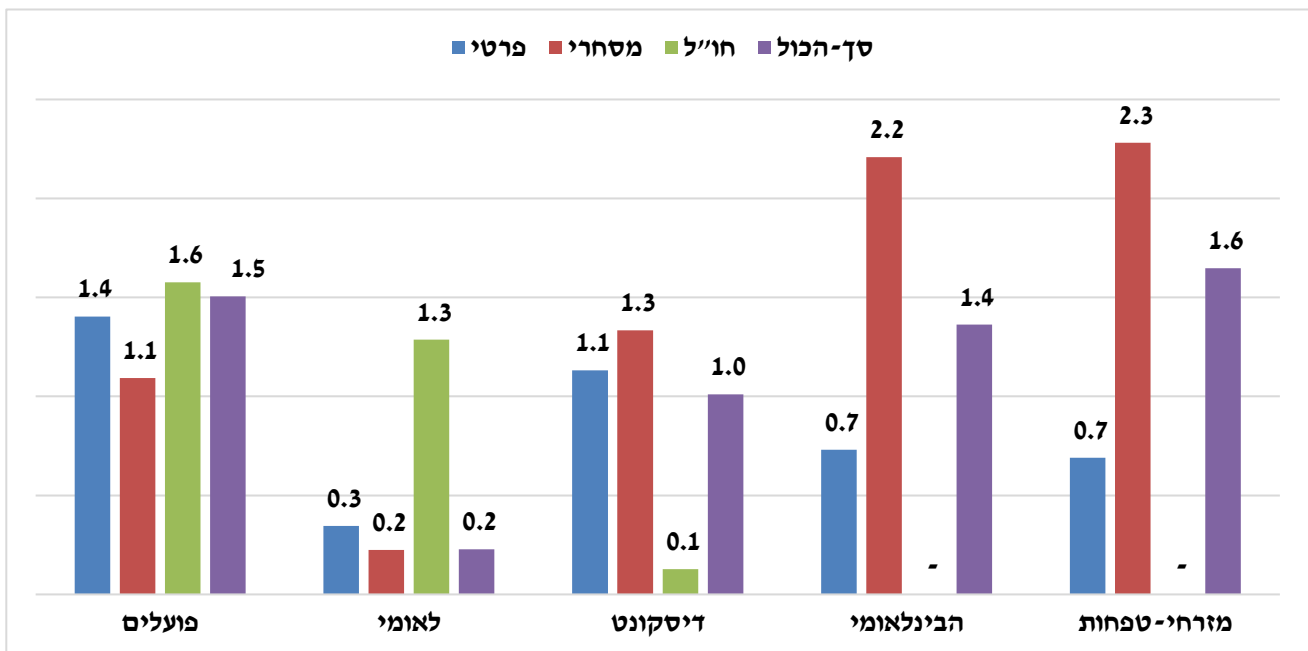
דיסקונט, כ-9.0% עם קבוצת הבינלאומי, כ-7.1% עם קבוצת לאומי וכ-5.8% עם קבוצת מזרחי-טפחות. עוד עולה מהנתונים כי לקבוצת לאומי היה המספר הגבוה ביותר של הסדרי חוב עם לקוחות מחו"ל (52), וכי לקבוצת מזרחי-טפחות ולקבוצת הבינלאומי לא היו הסדרים כאלו. עם זאת יש לציין כי משקלם בסך האשראי וחשיפתם לחוב של לקוחות מחו"ל, נמוכים. יש לציין כי ההשוואה בין הקבוצות הבנקאיות נעשתה לשנת 2014, וייתכן כי קיימים הבדלים בין שנים שונות.

כאשר בוחנים את מספר ההסדרים שנעשו יש לבחון את מספר ההסדרים ביחס ליתרת החוב הבעייתית, שכן יחס כזה מביא במידה מסוימת ביטוי להיקף פעילות הקבוצה הבנקאית.

בתרשים 7 להלן היחס שבין חלקה של הקבוצה הבנקאית בהסדרים לבין חלקה של הקבוצה בחוב הבעייתי בחמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות. כאשר יחס זה שווה ל-1, היחס בין מספר ההסדרים לבין החלק בחוב הוא זהה. יחס גבוה מ-1 הוא סמן לכך שבנק נוטה לחתום יותר על הסדרי חוב ביחס לחוב הבעייתי של לקוחותיו ויחס נמוך מ-1 הוא סמן לכך שבנק נוטה פחות לחתום על הסדרי חוב ביחס לחוב הבעייתי של לקוחותיו. עם זאת, יש לציין כי היחס גם תלוי באופי פרופיל הלקוחות של הבנק ובפיזור הלקוחות הבעייתיים של הבנק.

תרשים 7 - יחס החלק של הקבוצה בחתימות על הסדרים לחלקה בחוב הבעייתי (חמש הקבוצות הבנקאיות)

38(2015)

מהנתונים בלוח עולה כי הקבוצות אשר נוטות יותר להסדרי חוב ביחס לסך החוב הבעייתי הן קבוצת מזרחי טפחות (1.6), קבוצת פועלים (יחס של 1.5) וקבוצת הבינלאומי (1.4). כמו כן, עולה כי קבוצת דיסקונט נוטה להסדרים בהתאם לחלקה בחוב הבעייתי (יחס של 1.0). עוד עולה כי קבוצת הלאומי נוטה לא לפנות להסדרי חוב ביחס לחוב (יחס של 0.2). בקרב לקוחות פרטיים, היחס גבוה בקבוצת הפועלים (1.4), קבוצת דיסקונט (1.1) ונמוך ביתר הקבוצות.

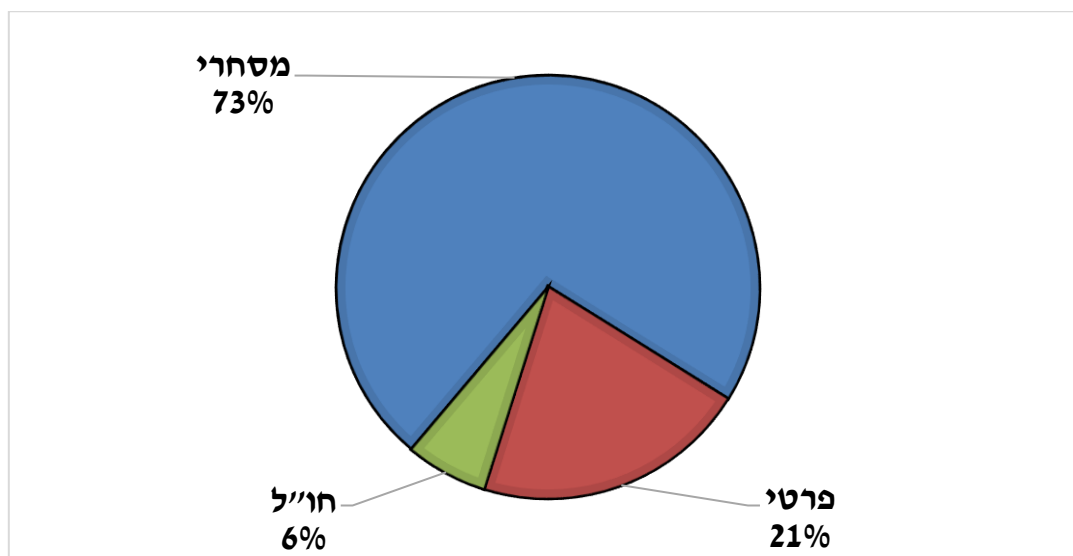
2.4. יתרת חוב לפני ההסדר

38 עיבודי מרכז המחקר והמידע של הכנסת על בסיס דוחות כספיים של חמש קבוצות הבנקאות הגדולות, שנים שונות.

בשנת 2015, יתרת החוב לפני הסדר, אשר עברה הסדר, הייתה כ-2.53 מיליארד ש"ח.³⁹ בתרשים 8 להלן, יתרת החוב לפני הסדר, לחוב שעבר הסדר, לפי סוג הלקוח בשנת 2015.

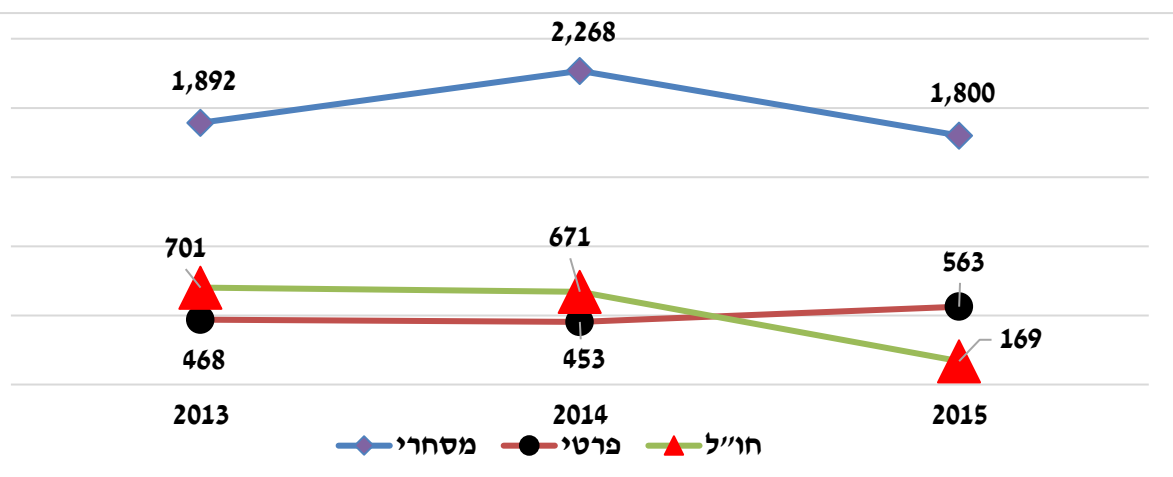
תרשים 8 – פילוח יתרת החוב לפני הסדר לפי סוג הלקוח (חמש הקבוצות הגדולות, 2015)⁴⁰

מהנתונים בתרשים עולה כי כ-73% מיתרת החוב לפני הסדר הייתה בחוב מסחרי (כ-1,800 מיליון ש"ח), כ-21% מיתרת החוב לפני הסדר הייתה בחוב של לקוחות פרטיים (כ-563 מיליון ש"ח) ויתר ההסדרים היו בחוב של לקוחות מחו"ל (כ-169 מיליון ש"ח).

בתרשים 9 התפתחות יתרת החוב, לפני הסדר, לחובות בהם בוצעו הסדרים בין השנים 2013 ל-2015.

תרשים 9 - יתרת החוב לפני הסדר לחובות בהם בוצעו הסדרים (חמש הקבוצות הגדולות, 2013-2015)⁴¹

מהנתונים בתרשים עולה כי בשנת 2013, יתרת החוב המסחרי הייתה כ-1,892 מיליון ש"ח וירדה לכ-1,800 בשנת 2015 (לאחר עלייה לכ-2,268 מיליון ש"ח בשנת 2014), יתרת החוב הפרטי הייתה כ-468 מיליון ש"ח בשנת 2013 ועלתה

³⁹ עיבודי מרכז המחקר והמידע של הכנסת על בסיס דוחות כספיים של חמש קבוצות הבנקאות הגדולות, שנים שונות.
⁴⁰ עיבודי מרכז המחקר והמידע של הכנסת על בסיס דוחות כספיים של חמש קבוצות הבנקאות הגדולות, שנים שונות.
⁴¹ עיבודי מרכז המחקר והמידע של הכנסת על בסיס דוחות כספיים של חמש קבוצות הבנקאות הגדולות, שנים שונות.

לכ-563 מיליון ש"ח בשנת 2015 (לאחר ירידה ל-453 מיליון ש"ח בשנת 2014), יתרת החוב של לקוחות מחו"ל ירדה מכ-701 מיליון ש"ח בשנת 2013 לכ-169 מיליון ש"ח בשנת 2015.

בלוח 6 להלן יתרת החוב לפני הסדר בחובות בהסדר בחמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות בשנת 2015.

לוח 6 – יתרת החוב לפני הסדר בחובות בהסדר בחמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות (2015, במיליוני ש"ח)⁴²

סך-הכול		חו"ל		מסחרי		פרטי		שם הקבוצה
ב-% מיתרת החוב הכוללת	יתרה	ב-% מיתרת החוב הכוללת	יתרה	ב-% מיתרת החוב הכוללת	יתרה	ב-% מיתרת החוב הכוללת	יתרה	
0.52%	1,094	0.08%	21	0.46%	639	0.90%	434	הפועלים
0.19%	337	0.41%	119	0.18%	209	0.03%	9	לאומי
0.91%	923	0.12%	29	1.48%	855	0.19%	39	דיסקונט
0.25%	129	0.00%	0	0.21%	76	0.34%	53	הבינלאומי
0.09%	49	0.00%	0	0.06%	21	0.19%	28	מזרחי-טפחות
0.42%	2,532	0.21%	169	0.47%	1,800	0.42%	563	סך-הכול

מהנתונים בלוח עולה כי בשנת 2015, יתרת החוב לפני הסדר לחובות שבהם נעשה הסדר בקבוצות הפועלים הייתה כ-1,094 מיליון ש"ח (כ-43.2% מסך יתרת החוב בה נעשו הסדרי חוב), בקבוצת דיסקונט הייתה כ-923 מיליון ש"ח (כ-36.5%), בקבוצת לאומי הייתה כ-337 מיליון ש"ח (כ-13.3%), בקבוצת הבינלאומי הייתה כ-129 מיליון ש"ח (כ-5.1%) ובקבוצת מזרחי-טפחות הייתה כ-49 מיליון ש"ח (כ-1.9%). קבוצת הפועלים הייתה הקבוצה שחתמה על הסדרים בהיקף חוב הגבוה ביותר בקרב לקוחות פרטיים (כ-434 מיליון ש"ח או כ-77.1% מסך יתרת החוב של הלקוחות הפרטיים) וקבוצת לאומי חתמה על יתרת חוב בהיקף של 9 מיליון ש"ח. בקרב לקוחות מסחריים, קבוצת דיסקונט הייתה הקבוצה שחתמה על הסדרים בהיקף החוב הגבוה ביותר, כ-588 מיליון ש"ח (כ-47.5% מסך יתרת החוב המסחרית שנכנסה להסדר), קבוצת הפועלים חתמה על הסדרים בהיקף של 639 מיליון ש"ח ואילו קבוצת לאומי בהיקף של 209 מיליון ש"ח. עוד עולה מהנתונים כי משקל יתרת החוב לפני הסדר לחובות שבהם נעשה הסדר בחמש הקבוצות הגדולות עומד על כ-0.42%, כאשר במגזר הפרטי היחס דומה, במגזר המסחרי גבוה יותר (0.47%) ובלקוחות תושבי חוץ נמוך יותר (0.21%). בקבוצת דיסקונט היחס בין יתרת החוב בה נעשו הסדרי חוב לבין יתרת החוב הוא הגבוה ביותר ועומד על 0.91%, כאשר גם בקבוצת הפועלים יחס זה גבוה יחסית (0.52%). בקבוצת הבינלאומי (0.25%), בקבוצת לאומי (0.19%) ובקבוצת מזרחי טפחות (0.09%) יחס זה נמוך יחסית. בקרב לקוחות פרטיים היחס הגבוה ביותר הוא בקבוצת הפועלים (0.90%) והנמוך ביותר הוא בקבוצת לאומי (0.03%). בבנק הבינלאומי ובבנק מזרחי טפחות אין הסדרי חוב ללקוחות מחו"ל ועל כן יחס זה שווה לאפס, אך עם זאת יש לציין כי חשיפתם של קבוצות אלו לאשראי ללקוחות מחו"ל ביחס לסך נכסיהם נמוכה יחסית לקבוצות האחרות.

יש לסייג השוואה זו בין הקבוצות הבנקאיות שכן היא מתייחסת לשנת 2015 בלבד, וייתכן ובשנים אחרות הנתונים יהיו שונים.

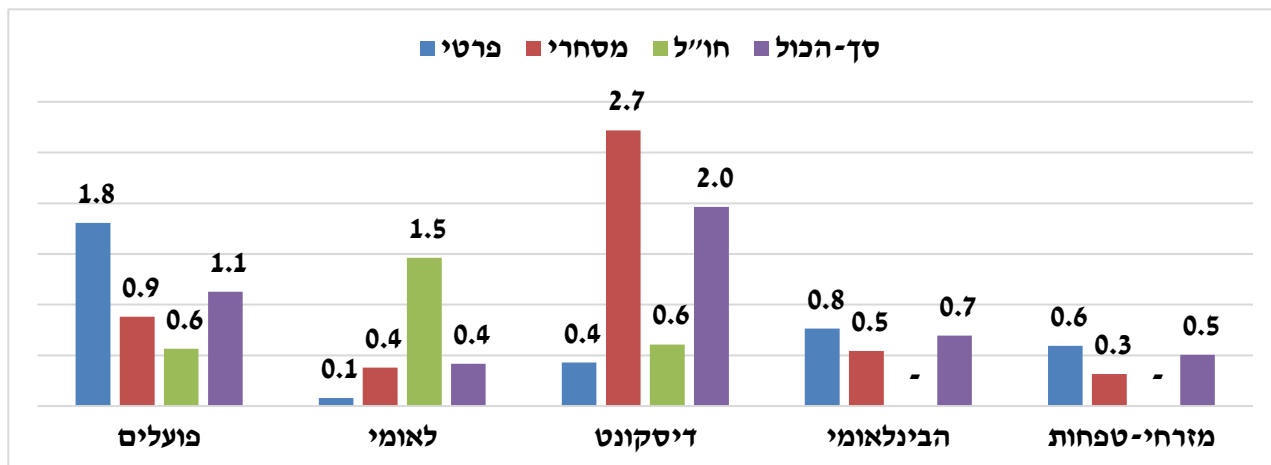
בתרשים 10 להלן היחס שבין חלקה של הקבוצה הבנקאית ביתרת החוב לפני הסדר החובות שעברו הסדר במהלך שנת 2015 לבין חלקה של הקבוצה בחוב הבעייתי בחמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות. כאשר יחס זה שווה ל-1, היחס בין יתרת החוב שבהסדר לבין החלק בחוב הוא זהה. יחס גבוה מ-1 הוא סמן לכך שבנק נוטה לחתום על היקפי הסדרי חוב גדולים יותר ביחס לחוב הבעייתי של לקוחותיו ויחס נמוך מ-1 הוא סמן לכך שבנק נוטה לחתום

⁴² עיבודי מרכז המחקר והמידע של הכנסת על בסיס דוחות כספיים של חמש קבוצות הבנקאות הגדולות, שנים שונות.

פחות על היקפי הסדרי חוב גדולים יותר ביחס לחוב הבעייתי של לקוחותיו. עם זאת, יש לציין כי היחס גם תלוי באופי פרופיל הלקוחות של הבנק.

43 תרשים 10 - יחס החלק של הקבוצה בהסדרים לחלקה בחוב הבעייתי (חמשת הקבוצות הבנקאיות, 2015)

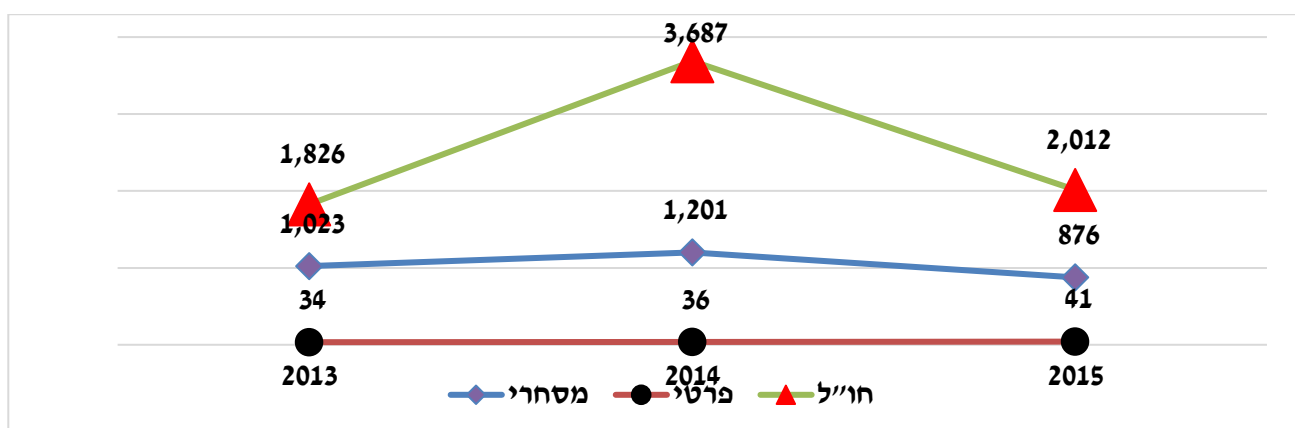

מהנתונים בלוח עולה כי הקבוצות אשר יותר נוטות לחתום על היקפי הסדרי חוב גדולים יותר ביחס לחוב הבעייתי של לקוחותיו הן קבוצת דיסקונט (2.0) וקבוצת הפועלים (1.1). עוד עולה כי קבוצת הלאומי נוטה לא לפנות להסדרי חוב ביחס לחוב (יחס של 0.4). בקרב לקוחות פרטיים, היחס גבוה ביותר הוא בקבוצת הפועלים (1.8) והנמוך ביותר הוא בקבוצת לאומי (0.1).

2.5 יתרת חוב ממוצעת לפני ההסדר

יתרת חוב ממוצעת לפני ההסדר הינה חלוקת סך יתרת החוב לפני הסדר בחובות שעברו הסדר, במספר חוזי הסדרי החוב שנחתמו. בתרשים 11 להלן התפתחות יתרת החוב הממוצעת לפני הסדר בין שנת 2013 לשנת 2015, לפי סוג הלקוח.

44 תרשים 11 – התפתחות יתרת חוב ממוצעת לפני הסדר (חמש הקבוצות הגדולות, אלפי ש"ח, 2015-2013)

43 עיבודי מרכז המחקר והמידע של הכנסת על בסיס דוחות כספיים של חמש קבוצות הבנקאות הגדולות, שנים שונות.
 44 עיבודי מרכז המחקר והמידע של הכנסת על בסיס דוחות כספיים של חמש קבוצות הבנקאות הגדולות, שנים שונות.

מהנתונים בתרשים עולה כי יתרת החוב הממוצעת לפני הסדר גדלה בקרב הלקוחות הפרטיים מ-34 אלף ש"ח בשנת 2013 לכ-41 אלף ש"ח בשנת 2015. עוד עולה כי יתרת החוב הממוצעת לפני הסדר בקרב לקוחות מסחריים קטנה ממיליון ש"ח בשנת 2013 לכ-876 אלף ש"ח בשנת 2015. כמו כן, יתרת החוב הממוצעת לפני הסדר בקרב לקוחות מחו"ל גדלה מכ-1.8 מיליון ש"ח בשנת 2013 לכ-3.7 מיליון ש"ח בשנת 2014 ולכ-2 מיליון ש"ח בשנת 2015. בלוח 7 להלן פירוט יתרת החוב הממוצעת לפני הסדר לחוב שעבר הסדר בשנת 2015 בחמש קבוצות הבנקאות הגדולות.

לוח 7 – יתרת החוב הממוצעת לפני הסדר בחמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות (אלפי ש"ח, 2015)⁴⁵

שם הקבוצה	פרטי	מסחרי	חו"ל	ממוצע
הפועלים	53	707	724	120
לאומי	9	1,472	2,288	292
דיסקונט	16	1,789	9,667	312
הבינלאומי	43	216	0	82
מזרחי-טפחות	35	117	0	50
ממוצע	41	876	2,012	161

מהנתונים בלוח עולה כי :

- יתרת החוב הממוצעת לפני הסדר בהסדרים עם לקוחות פרטיים הייתה כ-41 אלף ש"ח בשנת 2015. בקבוצת פועלים היתרה הממוצעת בהסדרים עם לקוחות פרטיים הייתה כ-53 אלף ש"ח והיא הגבוהה ביותר ובקבוצת לאומי היתרה הממוצעת בהסדרים עם לקוחות פרטיים היא 9,000 ש"ח והיא הנמוכה ביותר.
- יתרת החוב הממוצעת לפני הסדר בהסדרים עם לקוחות עסקיים הייתה כ-876 אלף ש"ח בשנת 2015. בקבוצת פועלים היתרה הממוצעת בהסדרים עם לקוחות עסקיים הייתה כ-707 אלף ש"ח והיא הייתה נמוכה מהממוצע ובקבוצת לאומי היתרה הממוצעת בהסדרים עם לקוחות עסקיים הייתה כ-1,472 אלף ש"ח והיא הייתה גבוהה מהממוצע.
- יתרת החוב הממוצעת לפני הסדר בהסדרים עם לקוחות מחו"ל הייתה כ-2.0 מיליון ש"ח, כאשר היתרה הממוצעת בקבוצת דיסקונט הייתה הגבוהה ביותר ועמדה על כ-9.6 מיליון ש"ח בממוצע.

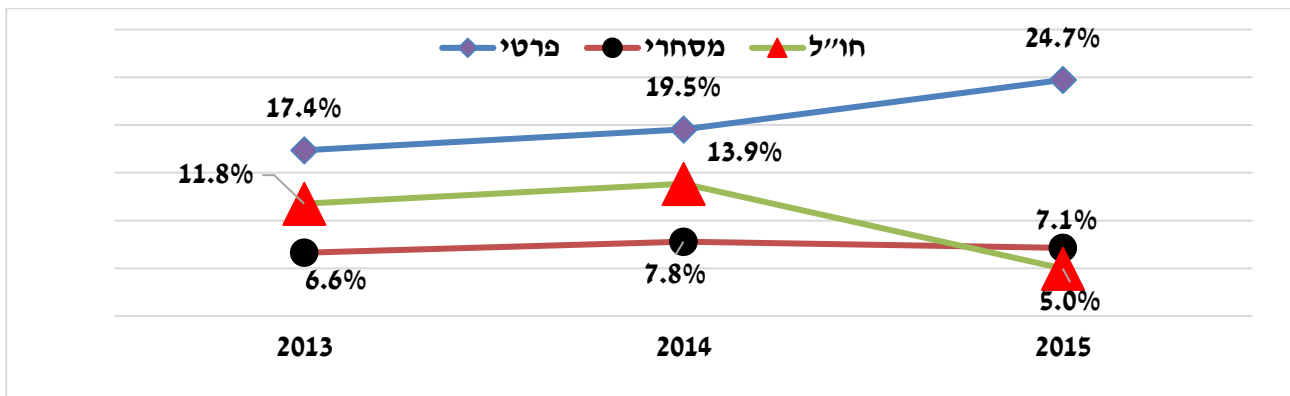
2.6. יחס הסדרי חוב לחוב בעייתי שאורגן מחדש לאחר הסדר

יחס הסדרי חוב לחוב בעייתי הינו היחס בין סך החובות שאורגנו מחדש (יתרה לאחר הסדר) לחובות בעייתיים של הבנק בתחילת השנה (חובות פגומים וחובות לא פגומים).⁴⁶ יחס זה הוא סמן לסך החוב המוסדר בארגון מחדש מול סך החוב הבעייתי הכללי של הלקוחות לבנקים. בתרשים 12 להלן התפתחות יחס ארגון מחדש ליתרת חובות בעייתיים בחמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות בשנים 2013 עד 2015.

תרשים 12 – יחס הסדרי חוב לחוב בעייתי לאחר הסדר (חמש הקבוצות הגדולות, 2013-2015)⁴⁷

⁴⁵ עיבודי מרכז המחקר והמידע של הכנסת על בסיס דוחות כספיים של חמש קבוצות הבנקאות הגדולות, שנים שונות.
⁴⁶ היחס בין יתרת הארגון מחדש שבוצע במהלך השנה לבין יתרת החובות הבעייתיים לתחילת שנה קודמות. עיבודי מרכז המחקר והמידע של הכנסת על בסיס דוחות כספיים של חמש קבוצות הבנקאות הגדולות, שנים שונות. אופן חישוב היחס נעשה באמצעות ארז גדי, עוזר אישי למפקחת על הבנקים, בנק ישראל, דוא"ל, 7 במרס 2016.
⁴⁷ עיבודי מרכז המחקר והמידע של הכנסת על בסיס דוחות כספיים של חמש קבוצות הבנקאות הגדולות, שנים שונות. ללא דיור.

מהנתונים בתרשים עולה כי יחס הסדרי חוב לחוב בעייתי גדל בקרב לקוחות פרטיים מכ-17.4% בשנת 2013 לכ-24.7% בשנת 2015. עוד עולה כי יחס זה גדל בקרב לקוחות מסחריים מכ-6.6% בשנת 2013 לכ-7.1% בשנת 2015. בשונה מכך, היחס פחת בקרב לקוחות מחוו"ל מכ-11.8% בשנת 2013 לכ-5.0% בשנת 2015. בלוח 8 להלן יחס הסדרי חוב לחוב בעייתי לפי קבוצה בנקאית ולפי סוג לקוח בשנת 2015.

לוח 8 – יחס יתרה לחוב שאורגן מחדש לחוב בעייתי (2015)⁴⁸

שם הקבוצה	פרטי (ללא דיור)	מסחרי	חוו"ל	ממוצע
הפועלים	44.4%	6.0%	2.8%	8.9%
לאומי	2.1%	2.7%	7.3%	3.4%
דיסקונט	11.1%	20.3%	3.1%	16.8%
הבינלאומי	19.2%	3.7%	0.0%	5.5%
מזרחי-טפחות	14.6%	1.6%	0.0%	3.7%
ממוצע	24.7%	7.1%	5.0%	8.2%

מהנתונים בלוח עולה כי :

- יחס ארגון מחדש בחובות בעייתיים של לקוחות פרטיים היה כ-24.7% בשנת 2015. היחס הגבוה ביותר היה בקבוצות הפועלים (44.4%) והיחס הנמוך ביותר היה בקבוצת לאומי (2.1%).
 - יחס ארגון מחדש בחובות של לקוחות מסחריים היה כ-7.1% בשנת 2015. היחס הגבוה ביותר היה בקבוצת דיסקונט (20.3%) והיחס הנמוך ביותר היה בקבוצת מזרחי-טפחות (1.6%), כאשר היחס בקבוצת לאומי נמוך יחסית (2.7%).
 - יחס ארגון מחדש בחובות של לקוחות מחוו"ל היה כ-5.0% בשנת 2015. היחס הגבוה ביותר היה בקבוצת לאומי (7.3%) והיחס הנמוך ביותר היה בקבוצת הבינלאומי ובקבוצת מזרחי וטפחות בהם לא היו הסדרי חובות ללקוחות מחוו"ל.
- בלוח 9 להלן יחס הסדרי חוב ליתרת החוב לפי קבוצה בנקאית ולפי סוג לקוח בשנת 2015.

לוח 9 – יחס יתרה לחוב שהוסדר מחדש ליתרת החוב הכוללת (2015)⁴⁹

שם הקבוצה	פרטי (ללא דיור)	מסחרי	חוו"ל	ממוצע
הפועלים	0.83%	0.42%	0.08%	0.47%

⁴⁸ עיבודי מרכז המחקר והמידע של הכנסת על בסיס דוחות כספיים של חמש קבוצות הבנקאות הגדולות, שנים שונות.
⁴⁹ עיבודי מרכז המחקר והמידע של הכנסת על בסיס דוחות כספיים של חמש קבוצות הבנקאות הגדולות, שנים שונות.

שם הקבוצה	פרטי (ללא דיור)	מסחרי	חו"ל	ממוצע
לאומי	0.03%	0.17%	0.40%	0.18%
דיסקונט	0.19%	1.47%	0.12%	0.90%
הבינלאומי	0.32%	0.20%	0.00%	0.23%
מזרחי-טפחות	0.18%	0.04%	0.00%	0.08%
ממוצע	0.39%	0.44%	0.20%	0.40%

מהנתונים בלוח עולה כי :

- יחס ארגון מחדש של חובות (יתרה לאחר הסדר) ליתרת החוב הכוללת במערכת הבנקאית היה 0.4%. היחס הגבוה ביותר היה בקבוצת דיסקונט (0.90%) והיחס הנמוך ביותר היה בקבוצת מזרחי-טפחות (0.08%).
- יחס ארגון מחדש בחובות של לקוחות פרטיים ליתרת החוב היה כ-0.39% בשנת 2015. היחס הגבוה ביותר היה בקבוצת הפועלים (0.83%) והיחס הנמוך ביותר היה בקבוצת לאומי (0.03%).
- יחס ארגון מחדש בחובות של לקוחות מסחריים ליתרת החוב היה כ-0.44% בשנת 2015. היחס הגבוה ביותר היה בקבוצת דיסקונט (1.47%) והיחס הנמוך ביותר היה בקבוצת מזרחי-טפחות (0.04%), כאשר היחס בקבוצת לאומי נמוך יחסית (0.17%).
- יחס ארגון מחדש בחובות של לקוחות מחו"ל ליתרת החוב היה כ-0.2% בשנת 2015. היחס הגבוה ביותר היה בקבוצת לאומי (0.4%) והיחס הנמוך ביותר היה בקבוצת הבינלאומי וקבוצת מזרחי וטפחות בהם לא היו הסדרי חובות ללקוחות מחו"ל.

